

bi bilo, ker niso naša in nimamo od njih družega, kakor k večjemu pokvarjene želodce.

Kmetijstvo.

Ponarejanje živil.

Zdaj, ko se na Slovenskem dosti o konsumskih štancunah govori, bo umestno, da našim bralcem podamo sliko onega kmetijskega obrta na veleposestvih v onih gospodarsko in drugače naprednih deželah, ki svoje poljske pridelke za trg predelajo.

Krompir, žito in druge pridelke prevažati, to stane dosti že vsled vožnje. Torej se na veleposestvu ustvari fabrika in po tej fabriki se potem ravna kmetovanje veleposestva. Surovi material se kar le mogoče izkoristi. Kar bi bil odpadek in bi se kot tak dal kot klajo za živino porabiti, mora še služiti v pripravo raznih surogatov.

Malni morajo zmleti več moke, kakor navadni malni. Veliki kemik Liebig je malnarje naučil, da spravijo vse redilne snovi iz žita. 90 % moke in le 10 % otrob je vodilo pri dobrih modernih malnih.

Zdaj delajo dobro olje iz semena drevesne volne, ki se je prej stran vrglo. Leta 1886 se ga je naredilo 8000 ton, leta 1897 pa že 30.000 ton in to samo na Nemškem. To olje se rabi pri napravi umetnega surovega masla, imenovanega margarina. Ta obstoji iz govejega loja, nekaj mleka in cenenejšega olja, posebno drevesnovolnenega. Na Nemškem so te fabrike nastale leta 1872, zdaj jih je že šestdeset. Na Angleškem se je uvažalo leta 1886 1½ milijona stotov pravega surovega masla, margarine pa 870.000 stotov; leta 1892: 2½ milijona pravega surovega masla, margarine pa 1½ milijona stotov.

Tako se pa tudi umetno napravljeni sir širi. Ni vse pravi sir, kar se dobi kupiti. Je dosti loja in slabega olja in le malo mleka v njem.

Pivo ima čim dalje manj hmelja in ječmena v sebi. Množine piva, ki se na leto popijejo, so vedno večje, pridelki hmelja in ječmena pa ne rastejo v tem razmerju.

Na Nemškem se je popilo 1872. leta 33 milijonov hektolitrov, leta 1895 že 60½ milijonov hektolitrov piva. Na Angleškem 1873. leta 35½ milijonov hektolitrov, 1891. leta 52½ milijonov hektolitrov piva. V Avstriji 1870. leta 9 milijonov, 1890. leta 13½ milijonov hektolitrov. Najmanj v Rusiji: namreč 1866. leta 2 milijona hektolitrov, 1890. leta 8½ milijonov hektolitrov.

Hmelja se pridelava v Evropi okolo 50 tisoč ton. Ta množina ostaja več let, uvoz hmelja pa tudi. Na Nemškem je prišlo na jedno tona hmelja 1884. leta 2260 hektolitrov piva, leta 1896. na isto množino hmelja 3324 hektolitrov. Torej si pivovarji pomagajo s surogati za hmelj.

Pri vinu se ravno tako. Vino ne zraste za sod ali steklenice že goden nego mora po kletarstvu še dobiti svojo obliko za trgovino. Ali danes se vino dela tudi

umetno in ta naprava je celo vedo izgojila. Iz slabšega grozdja dela ta vinska veda navidezno naravno vino in to boljše kvalitete. Ali to bi še bilo dobro.

V lupinah grozdne jagode so gobice, glivice, ki vrenje, kuhanje mošta pouzročijo. Te gobe so različne po legi vinogradov, tako da vinogradniki dobro vedo, da bo goba iz kake slavne vinske gore dala okus, ali vsaj značaj vina dotične gore, če se ista rabi pri vrenju druge vinske gore. Te gobice, glivice se dajo kakor rastline izgojati. To imenujejo Nemci „Hefereinzucht“. Ljudje pravijo, da se s takimi glivicami, ki se dajo v kako sladkorno tekočino, napravi lahko vinu podobna pijača in če se hoče tudi z ukusom Jeruzalemca. Tako daleč ti vinski profesorji še niso, da bi popolno zadeli v ponarejenem vinu okus pristnega vina, vsaj za dobre poznavatelje vina ne, ali precej daleč so že prišli. Izkušnje učijo, da je tekom 40 let jedno prav dobro vinsko leto, pa le tri dobre, tri srednje, tri kisle.

Vina slabših let ti vinski profesorji s svojo umetnostjo prav dobro napravijo. Ali oni učijo tudi delati iz tropin in iz rozin vino. S stroški 5 gld. se lahko tega vina 100 litrov dobro okusnega napravi.

Vinogradstvo je dostikrat stavljeno v loterijo. Če bi se le pristno vino pilo, bi ga ljudje malo dobili. Namreč zdaj, ko je toliko ljudij in so vinogradi skoraj po vsej Evropi filokseri trpeli. Na Nemškem se je izdelalo umetnega vina iz posušenega grozdja (rozike) leta 1880. 2½ milijonov hektolitrov, 1890. leta 4½ milijona. Iz treberjev 1880. leta 2 milijona, 1890. leta 1 milijon 900 tisoč hektolitrov. Na Nemškem se je leta 1886. 13 milijonov kil rozin uvozilo, leta 1895. že okolo 33 milijonov kil. Največ teh se je porabilo za napravo vina.

Zdaj so začeli tudi v Ameriki in v Avstraliji trte saditi in te tam dobro rodijo. To bo morebiti umetna vina malo nazaj postavilo.

Tako je tedaj lahko umevno, da se v naših konsumskih gostilnah ceno „vino“ toči. Ali kakor zamore le Bog sam in tisti, ki jih je delal barne in druge klobase z veseljem jesti, ker ta dva vesta, kaj je v njih, tako tudi pri pitju vina.

Poučni in zabavni del.

Cecil Rhodes,

glavni prouzročitelj južnoafričanske vojne.

Po vsem svetu se je razglasilo pred nekaterimi meseci ime Cecila Rhodesa. Kdo je to? To je milijonar, ki ima v lasti bogate demantne rudnike v južni Afriki tam, kjer divja sedaj strašna vojna med Angleži in Buri.

Cecil Rhodes je Anglež, katerega je že dolgo skominalo po zlatih rudnikih, ki se nabajajo v Transvaalu. On je na vso moč deloval na to, da bi se Angleži po lastili transvaalskega bogastva. Ako ne gre z lepa, pojde grda, si je mislil lakomni Anglež, ter pred kakimi osem-

najstimi leti z vojsko napadel glavno mesto transvaalsko hoteč vstrašiti Bure in si jih podvreči. Toda Buri so hraber narod in so Angleže dobro naklestili. Ta poraz je grozno pekel milijonarja Cecila Rhodesa. Venomer je roval proti svobodnima državicama Transvaalu in Oranju in si prizadeval, da bi ondi zavlada Angleška in si podvrgla tamošnje naseljence Bure. Tam je bilo dobro znano, kaj namerja Angleška. Buri so prehiteli Angleže in jim napovedali vojno. Angleška je poslala velikansko vojsko proti Burom, da bi čim prej zadovoljila pohlepnega bogatina Cecila Rhodesa. Burom je bila izprva vojna sreča jako mila, a tudi sedaj, ko se umikajo neznosni premoči angleški, smemo upati, da jim ne odide končna zmaga.

Veste li, kaj si žele Buri? Njihova najsrčnejša želja je, da bi v pest dobili Cecila Rhodesa, čegar nenasitna lakomnost je kriva, da tekó potoki krvi.

Glasoviti Mark Twein opisuje, tako je obogatel Cecil Rhodes. Evo vam njegove črtice!

Leta 1870 je prišel v mesto Sidney v Avstraliji neki mladenč iskat dela. Ker ni nikogar poznal in ni dobil dela je kmalu potrosil one pičle novce, ki jih je bil prinesel seboj. Trdo mu je šlo za vsakdanji kruh. Sklenil je lotiti se kakoršnega koli dela. Sreča je bežala pred njim. Zasluzka ni našel nobenega. Ves dan je bil na ulici in vso noč. Premišljal je, kaj naj bi počel; ali čim bolj je premišljal, tem huje se je oglašala lakota. Ko se je jelo svitati, pritava obupan k morski obali. Tam so dremali ribiči, ki so se pečali z lovom morskih psov. V sidneyskem pristanišču vrví namreč vse polno morskih psov. Nikjer na svetu jih ni toliko in tako lepih. Marsikateri ribič je že našel tu dober zaslužek, kajti vlada daje nagrado za vsakega vjetega morskega psa. Čim večji je pes, tem večja je nagrada. Poleg nagrade ostane ribiču še riba in vse, kar je v njej. Nobena riba tako hitro ne plava, kakor morski pes. On obide brzo vsa morja in obišče vsako pristanišče. Najhitrejši parnik ga ne more dohiteti.

Mladenč hodi zamišljen ob pristanišču, kar mu vzklikne jeden izmed ribičev:

— Hej, dečko, vrzi moj trnek v morje, morebiti ti bo sreča mila!

— Ali če bo nesreča, kaj potem, reče mladenič.

— Ne verjamem, ga zavrne ribič. Slabše ne more biti, kakor minulo noč. Poskusiva!

— Dobro, kaj mi boste dali zato? vpraša mladenič.

— Dam ti morskega psa, če se vjame.

— Že velja. S kostmi vred ga bom pogoltnil. Dajte mi trnek!

— Evo ti ga. Jaz grem malo naprej, da ti lova ne pokvarim. Oho! Potegni! Brzo! Potegni! Riba se je vjela. Jaz sem si precej mislil, ko sem bil zagledal tvoj obraz, da moraš ti srečo imeti. Evo ga, je že na kopnem.

— To je nenavadno velik pes. Gotovo je 19 črevljev dolg — reče ribič, ko je mladenič paral vjeto ribo. — Le vse poberi iz nje, dečko, ker večkrat se dobivajo v

ribah reči, ki niso, da bi se zametavalo. V tem pa jaz nataknem novo vado in poskusim, se li nasmehne tudi meni sreča.

Ko se je ribič pripravljaj na novi lov, je bil mladenič že gotov z raztelesenjem; umil si je roke in takoj krenil proti mestu.

— Kaj, ti že odhajaš, dečko? ga vpraša ribič.

— Da, z Bogom! odgovori mladenič.

— A kaj bo s psom?

— Čemu mi bo ta riba?

— Čemu da ti bo? Ali si nespameten. Ne veš li, da dobodeš zanjo nagrado v gotovih denarjih? Kaj pa misliš?

— Ni treba. Pojdite vi po nagrado.

— Tako! Pa naj si pridržim tudi denarje?

— Kajpada, vzklikne mladenič.

— Ti si pa povšeči, ti. Zdi se mi, da si pravi čudak. Da, da, ne pozna se vsaka ptica po perju. Tvoja obleka je sicer raztrgana, ali ti si morda bogat

— Da bogat sem, reče in odide v mesto.

Vstavil se je pred najboljšo gostilno. Že hoče vstopiti, ko se ozre na svojo raztrgano obleko in gre dalje v neko majhno krčmo. Naroči si zajuterk, ki ga je stal pet šilingov. On vzame zlatnik iz žepa, ga zmenja in plača. Še mu je ostalo dosti denarja za novo obleko.

O poldesetih je prišel v Sidney bogat trgovec z volno. Ravno je bil pozajterkoval in še čital novine, ko stopi k njemu sluga in mu reče:

— Pred vrati čaka neki mladenič in vpraša za vas, gospod.

— Kaj vam neki ne pride na misel! Zapodite ga!

— Sem že poskušal. pa noče iti.

— Kaj, on se protivi? To mora biti čudak ali norec. Norec bo, norec

— Ne, gospod, tako ne izgleda.

— Ali vam je povedal, kaj hoče?

— Ne, samo to je dejal, da hoče z vami govoriti o neki važni reči.

— Ali vam je rekel, da noče oditi?

— Da, on mi je zatrjeval, da vas bo čakal, če tudi ves dan.

— No, če res ni zblaznel, pa ga pustite k meni.

Mladenč vstopi. A ta je pri pameti, si misli trgovec, to se mu vidi na očeh.

— Povejte mi, dragi, česa želite? Toda brzo, jaz ne vtegnem časa tratiti.

— Gospod, jaz bi vas prosil, da mi posodite stotisoč funtov šterlingov.

— Za Boga, ta je blazen; oh, ni mogoče, take oči . . .

— Kdo ste vi, če smem vprašati?

— Jaz sem jeden, ki ga vi ne poznate.

— In vi se zovete?

— Cecil Rhodes!

— Ne, to ime mi je neznano. Povejte mi, zakaj prihajate k meni s tako zahtevo?

— Zato ker namerjam v bodočih šestdesetih dneh zaslužiti sto tisoč zase in ravno toliko za vas.

— Zares! To je nekaj čudnega. Sedaj me zanimate. Sedite. Kaj namerjate? Nisem vas dobro razumel. Vi imate neko namero.

— Rekel sem vam, da jo imam.

— Zares! Počakajte malo — da pomislim. Vi ste me iznenadili. Zdi se mi, da sem nekam razburjen — moram se pomiriti . . . Tako, sedaj na dan z vašimi osnovami . . . govorite!

— Sklenil sem kupiti vso letošnjo zalogo volne in jo v 60 dneh dalje poslati.

— Kaj, vso volno, kar je je v zalogi?

— Da, vso volno.

— Neumnost! Ali mar veste, koliko je je v zalogi?

— Vam. Okoli dva milijona — morda malo več.

— Zares, dobro ste poučeni. In veste li, koliko znaša potrebna glavnic, da izvedete podjetje v 60 dneh.

— Tudi to mi je znano. Ravno sto tisoč, kolikor želim od vas dobiti na posodo.

— Račun se vjema. Pa kaj boste potem začeli?

— Jaz bi zaslužil v 60 dneh dvestotisoč funtov.

— To je, vi bi radi dosegli tak dobiček, ko bi . . .

— Jaz ga hočem tudi doseči.

— Vi govorite z vso gotovostjo. Recimo, da bi bilo to mogoče in da imate pred očmi določen namen, ali pa imate zato tudi sposobnost, da v tujem svetu izvedete svoje namere. Govorite jasno. Vi me ne boste vplašili. Jaz sem pripravljen na vse. Zakaj želite kupiti volno? In kako mislite doseči tako velik dobiček?

— Jaz ne mislim, ampak vem za gotovo, da ga dosežem.

— Toda, mladi prijatelj, od kod imate toliko gotovost?

— Od tod, ker je Francoska napovedala Nemčiji vojno; vsled tega je poskočila cena volni v Londonu za 14 odstotkov.

— Ali zares? Ne, vi ste v veliki zmoti! Vi ste mislili, da me bo vaša novica iznenadila, toda prevarili ste se. Evo vam poročila jutranjih časnikov. Čitajte! Brzi parnik je došel semkaj sinoči ob 11. uri. Pred 50 dnevi je odpotoval iz Londona in mi prinesel naj-novejših novic. Nikjer ne vidim niti najmanjšega oblačka. Kar se pa volne tiče, vas zagotavljam, da je to naj-cenejše blago na vsem angleškem trgu. Kaj pravite na to? Čemu sedite tako mirno?

— Ker imam kesnejše poročilo . . .

— Kesnejše? Kako to? Od kod? Ni mogoče! Moje poročilo je novo, došlo je iz Londona z brzim parnikom . . .

— No, moje poročilo je novejše, samo 10 dni staro.

— Ali ste čarovnik? Od kod imate poročilo?

— Iz droba morskoga psa.

— No, sedaj smo pri kraju s pametjo. Sedaj sem prepričan, da ste zblazneli. V blaznico vas bom dal odvesti.

— Čemu se vznemirjate? Predno me razglasite za norca, me vsaj poslušajte . . .

— O, prosim vas stokrat za odpuščanje. Kdo bi si mislil, da pošiljate vi morskoga na Angleško, da vam donaša tržna poročila . . . Pa kaj vam pišejo iz Londona?

— Bom takoj gotov. Pokazal vam bom nekoliko potez in neke druge stvari, a vi mi podpišite . . .

— Čakajte! Dokažite mi, da ste govorili resnico, potem vam naštejemo, če treba, še jedenkrat toliko novcev seveda proti temu, da si deliva dobiček. Kje imate dotično številko londonskega časnika „Timesa“? Pokažite mi pismo?

— Evo ga, glejte! Ta beležnica je bila lastnina človeka, ki ga je požrl morski pes. Nesreča se je najbrže zgodila v Temzi, ker je poročilo od istega dne, od katerega je časnik, ki prinaša novico, da je vojna napovedana. Časnik in pismo sta tičala v beležnici. V pismu se bere: Jaz potujem v Nemčijo, da položim svoje življenje na oltar domovine. Razvidno je iz tega, da je hotel človek, ki je bil napisal pismo, iti na vojno, predno ga je požrla pošast.

— Škoda zanj, no midva bova drugi pot žalovala za njim. Sedaj naju čaka važnejši posel. Jaz si bom na vso moč prizadeval, da pokupiva vso volno. Da, ali . . . kako se vi zavete?

— Cecil Rhodes!

— Prijatelj, trojni ljudje se nahajajo pred nami: navadni, nenavadni in norci. Vas prištevam k nenavadnim. Ako ostanete živi, se boste pobrinili, da ves svet zve o vas.

Trgovina z volno se je dobro obnesla. Z njo je postavil Cecil Rhodes temelj svojemu bogastvu. Ko je pozneje obolel, so mu svetovali zdravniki, naj gre v južno Afriko vtrjevati si zdravje. Tam ga je našla nova sreča tako, da se more imenovati sedaj: kralj demantnih rudokopov. Velikanska so njegova podjetja. Tako je n. pr. ponudil Angleški, da hoče na lastne stroške zgraditi železnico skozi vso Afriko tja do sredozemskega morja. Milijarde bi pogoltnilo to podjetje, a gotovo je, da bi mu ta železnica prinesla novo ogromno bogastvo.

Cecil Rhodes je tisti človek, ki je največ kriv sedanje južnoafričanske vojne. On je kriv, da se nahaja njegova domovina Angleška v težavnem položaju, iz katerega naj si zapomni nauk, da se tudi mal narod, če je složen in hraber, ubrani sužnosti. I. Z. + I. V.

Novice.

— Osebnosti. Deželni predsednik gospod baron Hein se je vrnil z večtedenskega dopusta v Ljubljano in je zopet prevzel vodstvo deželne vlade. — Sodni svetnik v Celju gosp. Lovro Ulčar je povodom njegovega umirovljenja dobil naslov in značaj višjesodnega svetnika.

— I slovensko slikarsko in kiparsko razstavo priredi meseca septembra „Slovensko umetniško društvo v Ljubljani“. Ljubljanski župan, g. Hribar, je odredil, da bode velikana dvorana v „Mestnem domu“ društvu brezplačno na razpolago. Nekaj umetnikov se je že še pred naznanitvijo roka priglasiło na sodelovanje. Upamo, da ta razstava ne bo sve-